

בס"ד. ש"פ וישלח, ח"י כסלו ה'תש"מ

מרגלא בפומי' דרבא תכלית חכמה ומעשים טובים כו', שנאמר, ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עשיתם, ללמדוהם לא נאמר אלא לעשיתם. ומביא כ"ק מ"ז אדמו"ר במאמר ד"ד זה שאמר בש"פ וישלח תרפ"ט. (נדפס בקונטרס דרושי חתונה תרפ"ט) פירוש רש"י, דחכמה היא תורה, ותכלית חכמה, עיקרה של תורה, הוא שהוא עמה משובה ומעשים טובים. ומד"ק המאמר, דעיקרה של תורה הוא הבנה והשגה, שיבין וישג מה שלומד ויבפירט בתורה שבפי"פ, דכשאינו מביין מה שלומד אין זה נחשב ללמוד כלל. ובמאמר רז"ל זה אומר שעיקרה של תורה הוא משובה ומעשים טובים. ויש לומר, דהטעם שמביא בהמאמר פירוש רש"י בתכלית חכמה, הוא, כי הפירוש דתכלית ברוב המקומות הוא תכלית הפנימי, וכ"כ ב. ופ"י, פירוש תכלית חכמה משובה ומעשים טובים הוא, שתכלית הפנימי בלימוד התורה (חכמה) הוא שתביא לתשובה ומעשים טובים, ולכן מביא בהמאמר פירוש רש"י דתכלית חכמה הוא עקרה של תורה. דנוסף לזה שהפנימי דלימוד התורה היא, שתביא לתשובה ומעשים טובים, גם ענין התורה עצמה ואדרבה עיקרה ענינה הוא משובה ומעשים טובים. ולכן מד"ק דחכמה (תורה) ומשובה ומעשים טובים הם לכאורה שני ענינים שונים.

ה"ה

ב) ואלו ייש להוסיף, דחכמה (תורה) ותשובה ומעשים טובים, נוסף לזה שהם ענינים שונים, הם גם כמו הפכים. דבלימוד התורה מודגשת מצוינות של האדם

העוסק בתורה, דמצות לימוד התורה היא שיבין וישג (הענין שלומד) בהשכל שלו. ועד שם בנוגע לפסוק דין צריך לפסוק כפי הבנתו דוקא. וכמו שארז"ל קא מיפליג במתכנתא דרקיציא כו' הקפ"ה אומר כו' וכלהו מתכנתא דרקיציא אמרי כו', דהטעם על

- 1) תולים ק"א. י.
- 2) ברכות י"א. א.
- 3) במעודת שבע ברכות.
- 4) קונטרס ב - דפס בסת"פ קונטרסים הוא כת, ספי"ב ואל"ך. סת"פ תרפ"ט ע"י 104 ואל"ך.
- 5) מג"א א"ח ס"ז סק"ב. ש"פ ארז"ל שם ס"ב. הל' ח"ת לארז"ל פ"ב ס"ג.
- 6) להעיר מחז"ג מהרש"א זכרונת שם. הל' ח"ת לארז"ל פ"ד ס"ג ד.
- 7) ואלו ייש לומר, דמקורו של רש"י שפירוש, תכלית כאן הוא ענין, הוא כי ענין זה ללימוד בתורה שם מתכוונן (תולים ק"א. י), וראשית חכמה ויראת ה' היא ראשית החכמה. ולהפירוש שהתכלית דלימוד התורה הוא שתביא לתשובה ומעשים טובים - הריאה היא זאור' החכמה. ולכן מפ"ש ש תכלית חכמה הוא עיקרה של תורה, עיקרה וראשיתה. וימתק יותר ע"פ הפכואר לקמן ס"ז עיקרה של תורה הוא עיקר ושרש התורה כמו שהיא בהצמחה.
- 8) בי"ט פ"א. א.

4) להעיר מפירוש תראב"ע ענה"פ לכל חכמה ראיתי ק"ז (תולים ק"א. י) ק"ז בלשוננו פנס ראש ופנס סוף. וברחשון תרס"ד ע"כ דלפירוש תראב"ע פירוש תכלית (בתולים שם) הוא מחילה. ומה טובו, שער"ד הוא בנוגע לתכלית (מלשון תכלית) שפנימית פירושו הוא מחילה וראש.

פתח דבר

בקשר עם יום תהיירי י"ד כסלו, יום נישואי כ"ק אדמו"ר שליט"א עם הרבנית הצדקנית מרת ח' מושקא נ"ע ז"ע (בשנת תרפ"ט) - הננו מוציאים לאור את המאמר ד"ה מרגלא בפומי' דרבא כו', שאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתועדות דש"פ וישלח, ח"י כסלו ה'תש"מ.

המאמר מיוסד על ד"ה זה שאמר כ"ק אדמו"ר מהור"י נ"ע בש"פ וישלח תרפ"ט, בסעודת שבע ברכות, שנדפס בקונטרס דרושי חתונה תרפ"ט.

מערכת „אוצר החסידים“

טו כסלו, שנת ה'תש"א (ת"י) תחא שנת אר"אנו נפלגתו.
ארבעים שנה לשיאת כ"ק אדמו"ר עילי"א.
ברוקלין, נ.י.

ומעשים טובים, דלימוד התורה הוא בהשכל שבו, ותשובה ומעשים טובים הם במדות שכלל וכח המעשה [תשובה במדות שכלל] ומעשים טובים כח המעשה [מעשה] מעלה בתשובה ומעשים טובים שעל ידם דוקא תופסים בהעצמות, אבל ביאור זה הוא לכאורה רק להפירש שתכלית חכמה הוא תכלית העליון דחכמה. דכיון שע"י התשובה ומעשים טובים תופסים בהעצמות, לכן, ע"י השתכחות מביאה לתשובה ומעשים טובים, נעשה עליון גם בחכמה [וע"ד גדול תלמוד ממביא לידו מעשה] דע"י שהלמוד מביא ליד מעשה הוא גדול יותר מכמו שהוא מצד עצמו. ומהמשך הענינים שבמהאמר משמע, דענין זה (שתכחות תופסת בגילויים, וכפדי לתפוס בהעצמות הוא ע"י תשובה ומעשים טובים) הוא גם ביאור על זה שתיקרא [הוא] תורה הוא תשובה ומעשים טובים.

ד) ויכול בהקדים, דמיש בהאמר בהמשך להענין דנתפס איהו ברעותא דרבא שיע"י תשובה ומעשים טובים (תופסים בהעצמות) יש לומר ע"פ המבואר בכ"מ"י, שקיום התומצ"ץ של אחרי רעיו"ד, הוא כמדויגה נעלית יותר (כדלמא), ועפ"י יש לומר דמיש בזה שנתפס איהו ברעותא דרבא, שני ענינים בזה. שנתפס בהרעותא דרבא עצמה, והוה שהרעותא דרבא היא הקדמה לקיום התומצ"ץ שבהם נתפס העצמות ממש. והיינו, שבכדי לתפוס בהעצמות ממש הוא (כעיקר) ע"י קיום התומצ"ץ, אלא שזה שיע"י מעשה המצות תופסים בהעצמות הוא כשהע"י היא בביטול, והביטול שלמעשה המצוות הוא כשהאבה המביאה לקיום המצוות היא אבה עצמה שלמעלה מטעם רעותא דרבא, וכשהאבה הו' [שבעת התפלה] ע"פ טעם הדעת, קיום המצוות [שבמשך כל היום] הוא ככדי להמשיך גילוי אלקות. וגם כשהאבה היא ע"י ההתכוננות בהפלא דא"ס, שיע"י בא לאבה רבה דמי' ל' בשמים, שאינו רוצה בכל הגילויים ורק בהעצמות [שלא יפגוש בקיום המצוות שלו (שבמשך כל היום), להמשיך גילוי עצמות א"ס, וקיום המצוות שלאחר התעוררות האבה עצמה (רעותא דרבא) הוא כלי טעם מפורש וגם לא המבוקש דהמשכת גילוי עצמות א"ס] ורק לקיים רצונו ית', בדרך קבלת עול. דהביטול שבקיום המצוות באופן זה הוא המשכת העצמות. שברעיו"ד, וע"י קיום המצוות באופן זה הוא המשכת העצמות.

- 17) להציר מנזיר פכ"י לוג, ב' ע"ק, התשובה בל"י.
- 18) קידושין ג, ב' ושי"ג.
- 19) למשך תמידי ע"י א"ס, סוד"ש תרפ"ז ע' קפא, וראה גם המשך תרפ"ב ח"א פסג'ד (ע' שצו).
- 20) להציר מתמיד ספ"ד (פ"א), הקפ"ח בכבודו ובעצמו לית מחשבה תפיסא ב"י כלל ב' א"ס באשר תפיסתה מלבד העצמות, דמפסדת חלשין, כ"י א"ר כי בתורה ומצוות" משמע של שאר הענינים וגם רעיו"ד, וגם תפיסת דק"ע - ראה לקמן בפנים א"ס תופסים בהעצמות.
- 21) בבהא לקמן ראה המשך תרפ"ו וד"ה"ש תרפ"ט שם.
- 22) ל' הכותב - תהלים על כה.
- 23) ראה לקיחת תורתי כ', ספ"א ואילך, שורש מצות התפלה להצ"ץ פ"פ (דרמ"צ קל"ח, ספ"א, ס"ד"מ מלשון חז"י ע' ק' ואילך).
- 24) כ"י המשך תרפ"ו וד"ה"ש תרפ"ז שם. ובספ"ד תרפ"ז שם ס"ע קפ"ב, דמלתו ישל ישראל כמו שהם בעצמותו ית', הוא (לא זה שהם נביים, רעיו"ד, אלא זה, שהם עבדים בהעבודתו דקבועים דוקא). וראה לקמן בפנים.

זה שמתחבאת דרקיעא פסקו הדין באופן אחר מהקפ"ה, הוא, כי ע"פ כללי התורה צריכים הם לפסק הדין כפי הכתובים. דענין זה הוא אפילו בלימוד התורה שבמתחבתא דרקיעא, ומכש"כ בלימוד התורה דהאדם לנפשו, דתורה לא בשמים היא, וקו"ב"ה קא חייך, ואמר, נצונו בני נצונוי, ובתשובה ומעשים טובים מודגש הביטול דהאדם. דענין התשובה הוא שהאדם יוצא מתבטל ממציאותו, אסורה מכאיו, וכ"ה בנוגע למצוות (מעשים טובים) בנוסף לזה, שקיום המצוות צ"ל (לא מצד השכל, אלא) בדרך עבודת עבדיו, הנה גם הפעולה שונשעת ע"י קיום המצוות הוא שאכרי גוף האדם המקיים את המצוה נעשים מרכבה לרצון העליון, דמרכבה ה"ע הביטול, ואעפ"כ עיקרה של תורה (תכלית חכמה) (מצויא) הוא תשובה ומעשים טובים (ביטול).

א) ונקודת הביאור בזה (בהאמארי), ע"פ מה דאיתא כוה"ר¹⁴, לית מחשבה תפיסא כד כלל, אבל נתפס איהו ברעותא דרבא, [מחשבה] והשגה דכינה וגם החכמה שלמעלה מהשגה דכינה, כולל גם ראי' דחכמה¹⁵, תופסת רק בגילויים ולא בעצמות, וע"י רעיו"ד תופסים בהעצמות, והענין הוא, דכאבה ל' מדרגות בכללות. אבה שיע"פ טעם דעת, ואבה עצמית שמצד עצם הנשמה שמקורו עם העצמות, ע"י אבה כו לאכי שהיא אבה עצמית שמעצם הכו לעצם האב, ואבה זו נכראת בשם רעותא דרבא, וזהו נתפס איהו ברעותא דרבא, דכמו שהכו מעורר את עצמות האב, דכשוכו צו"ק אבא וקיוו האב בכל מהות, כמ"כ הוא בהנמשל, שהאבה עצמית שמצד עצם הנשמה תופסת בהעצמות וזהו שתכלית רעיו"ד החכמה הוא תשובה ומעשים טובים¹⁶, כי החכמה תופסת רק בגילויים (כנ"ל) וככדי לתפוס בהעצמות הוא ע"י תשובה ומעשים טובים.

וצריך להבין, דענין זה (דחכמה תופסת בגילויים, וככדי לתפוס בהעצמות הוא ע"י תשובה ומעשים טובים) מכאן רק תמצעל שבחשבה ומעשים טובים לגבי חכמה, דזהו שבדלת הכחות דנפש האדם ללימוד התורה הוא נעלה יותר מחשבה.

- 9) שם נ"ט, ב.
- 10) ל' רש"י תרפ"ש שנת ג, ג. וראה ספ"ד ה'תש"ב (ע' 47) דקאי על עבודת התשובה.
- 11) תרי"ג תפיסא. וראה לקיחת שלח מ', א. ובארכה - עטרת ראש דרד"ש לעשית נ"ו, א. שם נ"ט, ב. וראה לקמן ס"ד.
- 12) תהא פכ"י כות', ב.
- 13) ס"ב ואילך (ספ"ד קונטרסים שם כ"ט, ס"א ואילך, תרפ"ט ע' 105 ואילך) (ראה בהבא לקמן גם המשך תרפ"ט ס"ד ווא"ל) סה"י תרפ"ז ע' קפח.
- 14) כ' הובא שם הוהו בהמיוון בהערה שלפני בדא"ח, וראה חז"י רפ"ב (כאר"י): דלא אתרדע ללא אשתמוצ'דו כ"י, אלא ברעותא דרבא, ובמקו"ד בהדמה (ממה אלוה"ה) ית', א' לית מחשבה תפיסא כד כלל.
- 15) ראה בהאמר שם ריש ס"ד (ספ"ד קונטרסים שם ג, ב, תרפ"ט ע' 108), דמחשבה הוא אהיות חשיב מ"ה, חשיב הוא התנהגות שלילית, ובמ"ה הוא ראי' דחכמה, ולית מחשבה תפיסא ב"י, שגם המ"ה אינו תופס בהעצמות.
- 16) הביאור בהמשך הענינים שבהאמר - שהפעולה דחשבה ומעשים טובים בא בהמשך לזה שנתפס איהו ברעותא דרבא - ראה לקמן ס"ד.

בטל להאדוה, וענין כן הוא שמיצאוהו הוא האב. וכמבאר בהמשך תרסיין דמה שהיה רצון האב הוא גם רצון הבן, וכמו שמחייב שכל האב כן מחייב שכל הבן. וענינים אלה (כנ"ל ועבד) שכל אחד משיאל מהגלים ע"י לימוד התורה לקיום המצוות. דבקים המצוות, שקיום המצוות הוא לקיים ציווי דשם בברך קבלת עול מתלה העבד שבו, ובלילמד התורה שצרכה להיות בהכנה והשגה דקא, שהשכל של האדם העוסק בתורה דיי בהתאם להכמות של הקבי"ה מתלה הבן שבו ויש להוסיף דגם ותהפסיד' דהאדם העוסק בתורה צריך להיות כפי הכנות דהאדם, תורה לא בשמים היא, הוא מצד ענין הבן שבישראל, וכמארז"ל קוב"ה קא חייך ואמר נצחוני בני נצחוני, דהטעם על זה שצחוני הוא לפי שהם בניו והיינו: כי שרש הבן הוא בעצמות האב שלמעלה מכחו והגלויים שלו, ועד"י בישראל, בניו של הקב"ה, ששרשם הוא בעצמותו ית' למעלה מכמו שעצמם את עצמו בתואר קוב"ה, ולכן הם יודעים ומשיגים: אמירות התורה כמו שהיא מושרשת בהעצמות שלמעלה מדרגת התורה כמו שנמשכה בידיעת קוב"ה.

ו) והנה נוסף לשני הענינים דכ"ל ועבד, יש עוד ענין בעבודת האדם, קיום המצוות. כמו שנת"ל (סוף ד' דבקים המצוות שני ענינים. הפלטל דק"ע שבקיום המצוות, לקיום המצוות עצמה. ועיקר הענין דהמשכת העצמות הוא ע"י קיום המצוות עצמה - רצון העצמות, אלא שבכ"י שהמשכת העצמות שבקים המצוות תה"י בגלוי הוא כשקיום המצוות היא בדרך קבלת עול, עבד'השלימות דענין זה (שקיום המצוות הוא בלי שום מבוקש ורק לקיים רצונו ית' בדרך קבלת עול) הוא ע"י קדימת התעוררות והבהרה עצמית (רעותא דלכא) כ"ן.

ו"א לומר דג' ענינים אלה הם ג' הענינים דתכמה תשובה ומעשים טובים. תכמה (תורה) ה"ע כ"ן (כנ"ל סוף ד' ד' תשובה שענינה הוא שהאדם יוצא ומתבטל ממציאותו) כנ"ל סוף ד' ד' הוא ע"ד הענין דקבלת עול, עבד'השלימות וצא ומתבטל ממציאותו רצון המצוות.

ו"ב לקשר זה עם פירוש הידועי בגליון תשובה ומעשים טובים, שע"י התשובה נעשים המעשים (מעשה המצוות) ומעשים טובים ומאירים, דהמשכת העצמות היא (בעיקר) בקיום המצוות (מעשים), ולא בהפיטול דתשובה (דקבלת עול) אלא שבכ"י שהמעשים ידעי מעשים טובים ומאירים, שהמשכת העצמות שבהם תה"י בפילות' הוא ע"י הפיטול דתשובה וקבלת עול.

- 1) ט"ע שו"א ואל"ך.
- 2) כנ"ל לקמן ראה בפרישת יתר סוד"ם מלוקט ח"ב ע' קב.
- 3) ראה נד"ז המשך תעריב ח"ב ע' חת"ק.
- 34) לקימת דברעשים שמע"צ פנה א. שד"ש ג' ג' ובהאג' לקימת ח"ב ע' 1053 ואיל"ך.
- 35) דפירוש, טובים' הוא מאירים, כמ"ש (בראשית א' ד') "את האור כי טוב" (לקימת שד"ש שם).

ו"א לומר, דהטעם לזה שגם ע"י רעותא דלכא אין תופסים בהעצמות ממש [וכנ"ל לתפוס בהעצמות הוא דקא ע"י קיום המצוות שלאר"י ה'ע"ד] הוא דכ"י שהעצמות הוא מובדל מכל ענין, א' אפשר לתפוס אותו ע"י שום ענין, אלא ע"י הרצון ט"ו (דהעצמות). ולכן שגם האהבה העצמית שמצד עצם הנשמה (רעותא דלכא) היא אהבה רוצה דהאדם, אין תופס בוה העצמות ממש, וזהו היחרון שבהעצמות דקבלת עול לגבי רעותא דלכא. דרעותא דלכא) הוא רצון האדם, וגם כשהרצון שלו הוא בכיטול, שאינו רוצה לעצמו כלל וכל רצונו הוא (שיושלם) רצון הקב"ה, גם רצון זה הוא הרצון של האדם מציאותו. דהעבודת דקבלת עול שמקבל עליו לקיים ציווי השם גם כשהרצונו הוא כנ"ל רצונו כולוהמ עבד, שעבד הוא מוכרח לקיים רצון האדון, הוא לא מצד המציאות (רצון) שלו אלא מצד עול מלכות שמים המוטל עליו, אלא שאע"כ (כ) הביטול דקבלת עול אינו תופס בהעצמות ממש, וכנ"ל עררד וכלא חשיב לגבי ית', הרי אין שייד קיום התוב"צ, וכ"ן שכל הענינים הם באין עררד וכלא חשיב לגבי ית', הרי אין שייד שיה"י איהו ענין שעל יד יכלים לתפוס כ"י ית', וכנ"ל לתפוס את העצמות, הוא דקא ע"י שהעצמות רוצה בוה. וזהו קיום התוב"צ תופסים בהעצמות, כי המצוות הם רצון העצמות. היינו, דזה שע"י התוב"צ תופסים בהעצמות הוא לא מצד מעלת התוב"צ עצמה, אלא לפי שהוא רצון העצמות. וזה שקיום המצוות ע"י כל'השכ"י העצמות ביטול ומציאות הם בשות ממש, הוא, בכ"י שהמשכת העצמות שע"י קיום המצוות תה"י בגלוי. וכשעשיית המצוות של האדם היא באופן שנוגשת המציאות שלו, שהוא המקיים את המצוות, הרגש המציאות הוא כמו סות' לגלוי העצמות. וכ"ן שכשואדם מקיים את המצוות מצד הרצון שלו, גם כשהרצון שלו הוא להשלים רצון הקב"ה, נרשמת מציאותו, לכן, בכ"י שהמשכת העצמות שע"י קיום המצוות תה"י בגלוי, הוא ע"י שקיום המצוות הוא בדרך קבלת עול, לא מצד הרצון שלו אלא מצד עול מלכות שמים המוטל עליו.

ו) והנה ידוע, דשני הענינים דכ"ל ועבד הם בדרך כלל בלימוד התורה ובקיום המצוות, ואל"י יש לומר ביאר כוה, דהחילוק בי"ן כן לעבד הוא, דהעבד הוא

25) ראה תנ"א פמ"א (נ"א ב' ואל"ך) ובאורכה בסוד"ם ח"ב ע' קמ"ט ואיל"ך, שגם באהבה העצמית שמצד עצם הנשמה, שיל דוגות. הרצון, דלכ"ה כ"י, בשם אופן אפילו במפריש נפש ממש, דרצון זה הוא היותה מציאות: וענין הביטול הוא שכל רצונו הוא רצון ה' - שיה"י גילוי אלקות בעולם.

26) וראה המשך תרסיין ע' שס"א, דעבודתו של העבד (הפסח) נקראת על שם אדונו, משא"כ זה שהבן עובד עבד אביו (וכ"ן זה שעבד נאמן עובד עבד אדונו) אינה נחשבת כעבודת האב עצמו, ולכן אין בוה תענוג כ"י.

27) דהפיטול שברצון זה הוא בהצורה, שיל שאינו רוצה לעצמו ורק שיושלים רצון הקב"ה, אבל עצם הרצון (התורה) הוא מציאות.

28) ויש לומר, דענין זה שייד גם כצדיק שאין לו צדי"ה, כי המעלה דעבד המבוארת כאן היא לאו זה שיש לו רצון אחר דהוא תופס את עצמו, המעלה דאהבה, כי אם הביטול שלו, שהוא מוכרח לקיים ציווי האדון גם ב"אם ה' הוציאו בניו רצונו. וזה שבפועל הוא רוצה לקיים הציווי - אין זה גורע בהפיטול, מכ"ן שגם באם הציווי ה' מגד רצונו, הוא מוכרח בוה.

29) ראה לעיל הערה 20.

30) המשך תרסיין ע' שס"ד ואיל"ך, ובכ"י.

ויש להוסיף, דהטעם על זה שבאמר זה (תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים) הי' מרגלא בפומי דרבא דוקא כי בלימוד התורה שני אופנים בכללות, אופן הלימוד דרכה ואופן הלימוד דרכא [שכלכו, בהיות דאבי רבא וכלל כל הענינים דתשתעביעם] והחילוק שבין שני האופנים הוא כדאיתא בגמרא: אידמנרמנו רבמי כי אביי תו אכלי כשרא שמינא כי רבא, וכיון שלילמוד התורה דרכא הי' כאופן של כשרא שמינא (ולכחות צהובות מרווחות) שבהלמוד באופן זה מודגשת המציאות של האדם הולמד, ובפרט שהגותו היחה שמקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא בדיחזתא: לכו הי' מרגלא בפומי המאמר תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, שכלימוד התורה ציל גם הביטול דתשובה דמעשים טובים.

טו והנה ידוע שכל הענינים שבדרדושי רכותנו נשיאינו, כלל גם זמן אמירתם, הם בתכלית הדיוק. ועפ"י יש לומר, דמהטעמים שדרדוש זה אמרו כ"ק מריח אדמוי' בשי"פ וישלח, השבת שלפני י"ט כסלו, הוא, כי ענין הנל מרומנו בהפטוק פדה בשלום נפשינו הישייך לייט כסליו, ובהפטוק קטונותי מכל החסידים ומכל האמת צו שבפארשת וישלח וגם שייד להגאולה דייט כסליו: והענין הוא, דג' הענינים שבפארשיל הנ"ל [חכמה, תשובה ומעשים טובים] שיישם להם העמודים: דתורה עבודה וגמיה, חכמה — תורה, תשובה — עבודה, כי תפלה (עבודתה) הייע הביטול, שהאדם המתפלל הוא עובד בפני רבונו, ומעשים טובים — גמילות חסדים, דגמייז הוא כללות כל המצוות.

והנה דרדושי: פדה בשלום נפשינו, כל העוסק בתורה ובגמיה ומתפלל עם הצבור כי כאילו פדאנו לי ולבני מבין האומת, שהפד"י היא עיי' ג' הענינים דתורה גמיה

- 42) ראה סוכה כח, א.
- 43) ב"ב כב, א.
- 44) פ"ש ב"ב שם ד"ה דאמר ליה ר'יהי תו.
- 45) פסחים פ"ו, א.
- 46) תולדות יו, יט.
- 47) כ"מ אדרי"ז בונגע לגאלינו כ"ט סלו ואגרות יקדש שלו סי' לז, ויש"ט, כשקיינו כ"ט, תולדות ב"מיק פדה בשלום נפשינו כ"ט צאנז בשלום כ"ט.
- 48) ל"ג, יא.
- 49) כמנו מאגרי"ק (סי' ב) ד"ה סגונות שכתובה בעל הגאולה, אחר ביאתו מפ"י.
- 50) אבות פ"א מ"ב.
- 51) תענית ג, א, רמב"ם הל' תפלה בתחלתו, סוף פ"ט לרמב"ם מ"ע ה, רבינו יונה לאבות שם.
- 52) שבת י"ד, א.
- 53) ראה תניא פל"ז (מת' ב), סוה"מ מלוקט היא ע' ר"ח, ובהתמנה שם הערה 33.
- 54) ברכות ת, א.

ז והנה הם שיעור עסק התורה הוא שחוצצתו של האדם (וההנהגה וההשגה שלי) תהי' בהתאם לתוצאה, מ"מ, גם בלימוד התורה צ"ל הביטול דעבד, עונה של תורה, וזה שאדרי"ל שאינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחר, לפי שבפעם זו התורה טבעו ור' לילוחתו, שגם בתורה צ"ל הביטול דעבד.

וכמדת הביאור בזה, דזה שבו ועבד הם שני ענינים, הוא בהתמנה כמו שכאח [שהתורה והמצוות נעשו שני ענינים], וככ"י שחתי' ההתקשרות בעצם התורה כמו שמורשת בהמצוות [שגם התורה והמצוות הם חז' הוא עיי' שבלימוד התורה שלו מודגשים שני הענינים, דתורה לא בשלום היא אלא ונתנו לרשותו] שלכן הפסקו דינים שלו הם כפי הגנות דוקא ואין משגזיזו כ"ח קולו — מציאות דנו, וכ"ל עם זה הוא מקבל עלינו עול תורה שהתורה היא האדרי"ל שלי והוא כ"ל להתורה כעבד שמוטל עליו על האדרי.

ח) וזהו תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, דהיינו של תורה הוא שיהא עונה תשובה ומעשים טובים, דנוסף לזה שהתורה (מב"א) להחשובה ומעשים טובים, והתשובה ומעשים טובים צריכים להיות עמה עם התורה עצמה, שכלימוד התורה יהי' גם הביטול דתשובה ומעשים טובים, דזה שאומר שיהא עמה תשובה ומעשים טובים, הוא, כי הביטול דתשובה (מה שהאדם יוצא ממצאיות, אטורה מב"א) הוא מצד ההתקשרות שלי, ולכן גם בהביטול מעורב (בדקוה) המציאות שלי ואמירות הביטול הוא שלו אלא מצד עול מלכות שמים המוטל עליי (כ"ל סוף סעיף ד), ובפרט להביאור דלעיל (סעיף ו) שהוכונה במעשים טובים הוא להמנות (מעשים) עצמם, דלפי ביאור זה הביטול דמעשים טובים הוא שאין בו גם זה שהיא כ"ל לאדרי, ומה שנהרגו הוא רק יצונו העליון, ותכלית חכמה היא שיהא (עבודת) תשובה ומעשים טובים, שכלימוד התורה שלי יהי' הביטול דתשובה וגם הביטול דמעשים טובים] וענין זה הוא עיקרה של תורה כי עיי' תוספים בעיקר ושרש התורה כמו שהיא מורשת בהמצוות.

- 36) ראה במוד"י פ"ח, א, חזק"א רמ"ב, מדרש שמואל פ"ט, ראה ד"ה וכל בניו סי' ב, ג, ורא"ל.
- 37) הנהגה מ"ב.
- 38) תולדות פ"ט.
- 39) לקיות שם.
- 40) ראה חז"ק ע"ג, א.
- 41) כ"ל מ"ב, ב.

ול'הוסיף, שע"י גילוי היוזמה דכללות ההשתלשלות שיהי לעתיד לבוא, יתוסף עליו בכל ג' העניינים (תכנה, תשובה ומעשים טובים) ועד לגילוי שבאז עמוד. דבנוגע לעמוד (תכנה) אודל"י שהחזרה דעכשיד היא הכל לגבי חזרתו של משיח, ובנוגע לתשובה ידוע"י שמשוח ארז לאבא צדיק"א בתוכחה שהחשובה דצדיקים נעלית יותר מתשובה כפשוטו, ובנוגע למעשים טובים ידוע"י שבהיאת המשיח יהי קיום המצוה בתכלית השלמות, ויש לומר, שבהשלמות דמעשים טובים ומאדים שיהי אז נכלל גם שכל העניינים דעולם העשי יהי מאדים ועד שגם לילה כיום אר"י, בנאילה והאמיתיות והשלמות ע"י משיח צדיקו, ובאופן זמני הו נבאלי"י.

663 קודק שי"א ז, וק"ו זכ שם פי"ב, א.
 664 חבא בלשיח דודים לשמש צ"ב, ג. שר"ש ג, סעי' ב. ובהמ"ק במאורי ארזאפי' דז"א ח"ג ע' אר"כט, ודאז וז"א קמ"ב ב.
 665 דאז בהמ"ק וז"א קמ"ב ג.
 666 חז"ל"ם קמ"ט, י"ב.
 667 רמב"ם ז"ל תשובה פי"ז ה"ה.

ותפלה (בצבור) ועד"ז הוא בהפסק קטנותי מכל הווסדים ומכל האמת, דחסדים לשון רבים הם ב' הקי"ו דגמ"ח תפלה, וכדע"ש⁵⁵ שתפלה היא בכלל גמ"ח. [ונאמר חסדים לשון רבים כי החסד דגמ"ח (מצוות) דחוסד דתפלה, הם שני חסדים, ובפיט לפי הדדוק⁵⁶ שתפלה היא כפי הגבורה, העל"א מלמטה למעלה, דמה מבינ, שדחוסד שבתפלה אינו כחוסד שבגמ"ח, ואמת הוא תורה, איך אמת אלא תורה, ונאמר קטנותי מכל החסדים ומכל האמת, דע"ז הביטול (קטנות) הוא לא רק מכל החסדים, הקי"ו דתפלה וגמ"ח (תשובה ומעשים טובים) אלא גם מכל האמת, תורה (תכנה), ועד"ז הוא במאד"ל ער"פ פדה בשלום נפשי, שהדדוק הוא כל הווסוק בתורה (ולא הווסוק בתורה), דע"ז עוסק בתורה הוא (כמו שבבאר כי"ק מ"ח אדמו"ר"א⁵⁷ שנוסף על זה שהוא תורה, דזה שאינו מסתפק משתדל בכל מיני השתדלות להביא את הרבים לידי לימוד התורה, דזה שאינו מסתפק בזה שהוא עצמו לומד (משתדל להביא את הרבים ללימוד התורה, ובפרט כשנתן על זה מומנו שהי' יכול ללמוד לעצמו, הוא מצד הביטול שלו לתורה.

ו) ודנה נובאר לעיל (סעי' א) שהחזרה דשני העניינים דבו ועמד הוא ע"י גילוי עצם הושמה כמו שמשורשת בהצמנת, דבעצם הושמה שני העניינים דבו ועמד הם כולא חד ועפ"י יש לבאר הסדר דמק"ל הג"ל (כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור, שמקדים תורה לגמ"ח ותפלה, הגם שבסדר עבודת האדם בכלל לימוד התורה הוא (בעיקר) לאחרי התפלה⁵⁸ שבאה לאחר קדימת גמ"ח למק"ל⁵⁹ ודי"ב פרוטה לע"י ודוד מצ"ל), כי אמיתות הענין דפדה בשלום נפשי הוא ע"י גילוי היוזמה, ועד"ז הוא בנוגע להענין דפדאני לי ולבני בניי ואומות, דזה שצ"ז זה יהי' בבית המשיח דז"א הוא לפי שמשוח הוא היוזמה דכללות ההשתלשלות⁶⁰ ויש לומר, דהמונה כאן ביוזמה היא (לא רק לדוגא הפרטית דיוזמה, אלא גם) לעצם הושמה, ולכן מקדים תורה לגמ"ח ותפלה, כי (הגל"י) דעצם הושמה הוא ע"י העוסק בתורה וזוה שחזרה (בו) היא כאופן דעוסק (עכ"ל) הוא מצד עצם הושמה, ולכן ענין זה הוא ההבנה התקשרת לביאת המשיח, ויוזמה דכללות ההשתלשלות.

55 במאד"ל ער"פ (מש"ל י"א ז) נומל זפשו איש חסד - דאז פרשיי דיהי' ה"ז - שבת קמ"ב ריש ע"ב. לשי"ת ויקרא ה' א, אהרית משפטים ע' אקט, ובג"מ.
 56 ד' העניינים שצ"לם העולם עומד הם בג' הקי"ו תג"ח - אהרית יתול אור) לתול"ם ער"פ ס"ב (ע' ד"ז) ד' פדה בשלום נפשי (תשי"ו) ואילך (סדר' תרע"ח ע' צ"ב ואילך, החש"י ע' 202 ואילך), ובג"מ.
 57 ירושלמי ר"ה פי"ג ה"ח, וע"ד.
 58 ד"ד חסד ושמוע ישורא תוד"ג ס"ב ואילך (סדר' קונטרסים ח"א זכ"א, א' ודאז גם סדר' אר"כל דבר זה נכתב כי וסדר' אר"כ"ל בכל יום כי - תרפיח (סדר' תרפיח ע' קכ"ב, שם ע' קכ"ב).
 59 דאז סוף סוף ברבות, טוש"ע (דואדה"ז) אי"ח ר"ס קמ"ב, לקי"ת ברכ"ב צ"ב, ג, וע"ד. ודאז גם ס"לם מלוקט ח"ג ע' קצ"ט ואילך.
 60 ב"ב י"ד, א, רמב"ם הל' מנוח' עניינים פ"י ה"ט"ז, טוש"ע (דואדה"ז) אי"ח ס"ט צ"ב, טוש"ע י"ד ס"ט"ט ס"ד.
 61 ד"ה פדה בשלום נפשי ששערי תשובה ח"א (ש"ע התפלה) ספי"ז נ"ב, א' ואילך, ודאז באורכו"ה"ה זה ה' התשל"ט ס"ד ואילך (סדר' מלוקט ח"ג ע' כ"ו ואילך).
 62 נמנו לעיל ע' פ"ט הערה 55.